

Verslag van de WTKG/WG excursie naar de Onrustpolder op 1 november 2008

Bert Wetsteyn*

Om de Nederlandse kustlijn te handhaven worden regelmatig zandsuppleties uitgevoerd. Dit najaar was het weer de beurt aan het strandvak Onrustpolder op Noord-Beveland (ook wel bekend als De Banjaard). Later dit najaar (6 tot en met 19 november) is het strand bij Oranjezon op Walcheren gesuppleerd. Wegens tijdgebrek heb ik bij deze laatste suppletie geen poolhoogte kunnen nemen.

De werkzaamheden

Het strandvak Onrustpolder is dit najaar tussen km 1,400 en km 4,000 met 530.000 m³ zand opgespoten. Bij deze suppletie werd het zand door de splinternieuwe sleephopperperzuiger 'Crestway' via een drijvende persleiding en een stalen pijpleiding op het strand gespoten (zie foto's hieronder). Bulldozers verdeelden het zand daarna over het strand (zie foto pag. 88 onderaan). Het opgespoten zand is

afkomstig van de winplaats Roompot Hompels in de monding van de Oosterschelde (Noordzeekant), zo'n twee kilometer van de Onrustpolder en zo'n vier kilometer van Oranjezon vandaan.

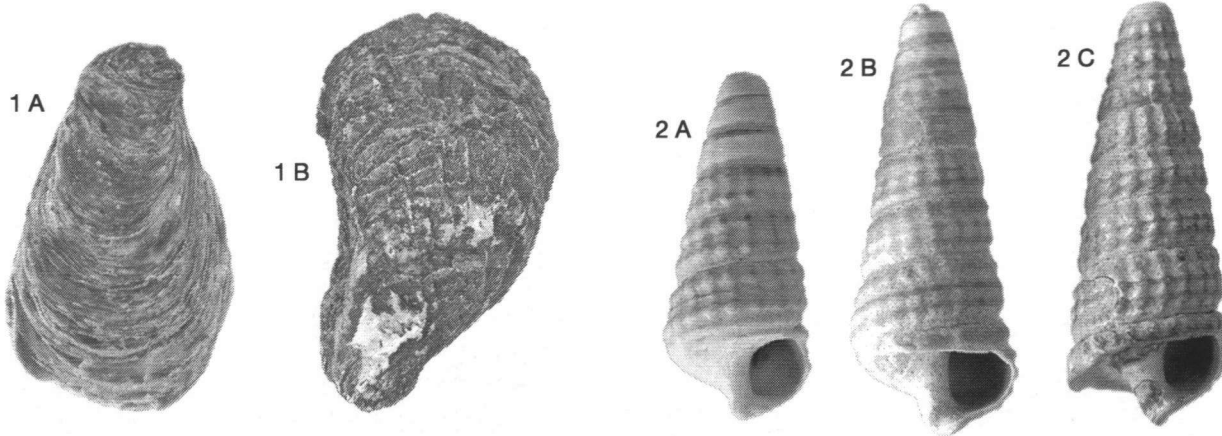
In het weekend van 18 en 19 oktober is Boskalis bv ter hoogte van de grote parkeerplaats bij de aanzet van de Veerse Gatdam begonnen met de suppletiewerkzaamheden bij de Onrustpolder. Op 19 oktober was er nog maar een klein stukje gedaan. Het is altijd een spectaculair gezicht, vooral de tientallen zilvermeeuwen die achter de zandspieringen in het afstromende water aanrennen. Meer aan de vloedlijn kwamen ook regelmatig doortrekkende drieteenstrandlopers langs om eens kijken of er nog wat te halen viel. Op 25 oktober 2008 was men gevorderd tot aan de aanzet van de stormvloedkering. Daarna heeft men vanaf het beginpunt het laatste stuk langs de Veerse Gatdam richting Walcheren gesuppleerd. De werkzaamheden werden op 3 november beëindigd.

1 november 2008

Na bezoeken bij de suppletie op 19 en 25 oktober werd besloten om de gezamenlijke excursie van de WTKG en de Werkgroep Geologie op 1 november door te laten gaan. De weersvoorzichten waren echter niet veelbelovend: 8° C, NO5 met zo af en toe wat regen. De opkomst was dan ook niet groot. Bij de Banjaardweg kwam ik alleen Frank Mous

Boven: De sleephopperperzuiger "Crestway" gekoppeld aan de drijvende persleiding.
Onder: De spuitmond aan het einde van de stalen pijpleiding.

De mollusken (foto's door Lex Kattenwinkel)

- 1 Platte en bolle klep van holocene Oesters (*Ostrea edulis*), afmeting platte klep 115 mm.
- 2 *Potamidus tricinctus*, exemplaar 2 B meet 22 mm.
- 3 *Epitonium greenlandicum*, exemplaar 3 B meet 25 mm.
- 4 *Nucella lapillus* (Purperslak), de exemplaren 4 A en 4 B zijn fossiel, exemplaar 4 C is recent en meet 28 mm.
- 5 *Ocenebra erinaceus*, exemplaar 5 B meet 32 mm.
- 6 *Nassarius reticulatus* (Gevlochten fuikhoren), exemplaar 6 A is recent en meet 27 mm, exemplaren 6 B en 6 C zijn fossiel.

tegen. We besloten het laatste stuk van de suppletie tot aan de aanzet van de stormvloedkering te doen. De op 25 oktober aanwezige alikruikbankjes waren echter herverdeeld en op deze dag niet meer aanwezig. Na een uur vervolgde Frank zijn weg en besloot ik mijn geluk maar eens op het laatste stuk van de suppletie, vanaf het beginpunt tot aan de aanzet van de Veerse Gatdam te beproeven. Daar trof ik Harry Raad aan, die hier al een poosje aan het zoeken was. Samen hebben we het laatste stuk van de suppletie, althans tot waar men gekomen was, afgezocht.

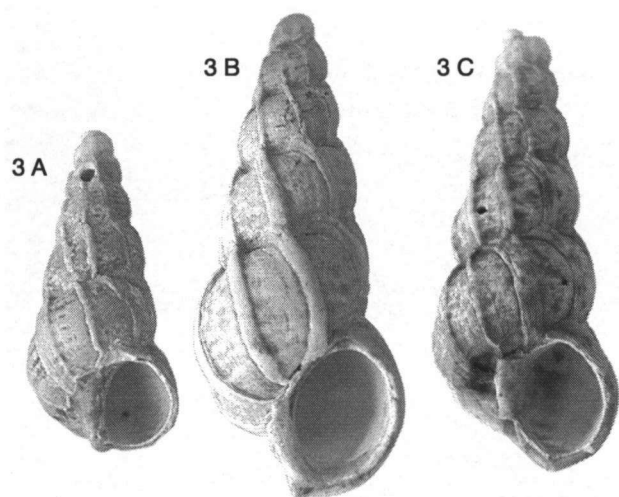
De vondsten

Het opgespoten zand bevatte vooral veel Holocene schelpenmateriaal, maar ook pliocene, pleistocene en recente schelpen, veel veenbonken en maar weinig botten. Wat fossiele schelpensoorten betreft, werden er ca. 18 soorten tweekleppigen, ca. 20 soorten horens en 1 soort stoottand gevonden, zie de voorlopige soortenlijst (pag. 90-91). In de laatste kolom van deze lijst is zo goed als mogelijk geprobeerd aan te geven uit welke perioden de soorten afkomstig zijn, maar voor veel soorten is dat niet echt met zekerheid te zeggen. De genoemde aantallen in de lijst geven vooral weer wat ik heb meegenomen en weerspiegelen niet de aantalsverhoudingen waarin de soorten werden gevonden. Voor wat betreft het aantal (grotere) soorten is de lijst wel redelijk compleet.

Er lagen veel, heel veel bruine, soms hele grote Kokkels (*Cerastoderma edule*) en ook veel Halfgeknotte strand-

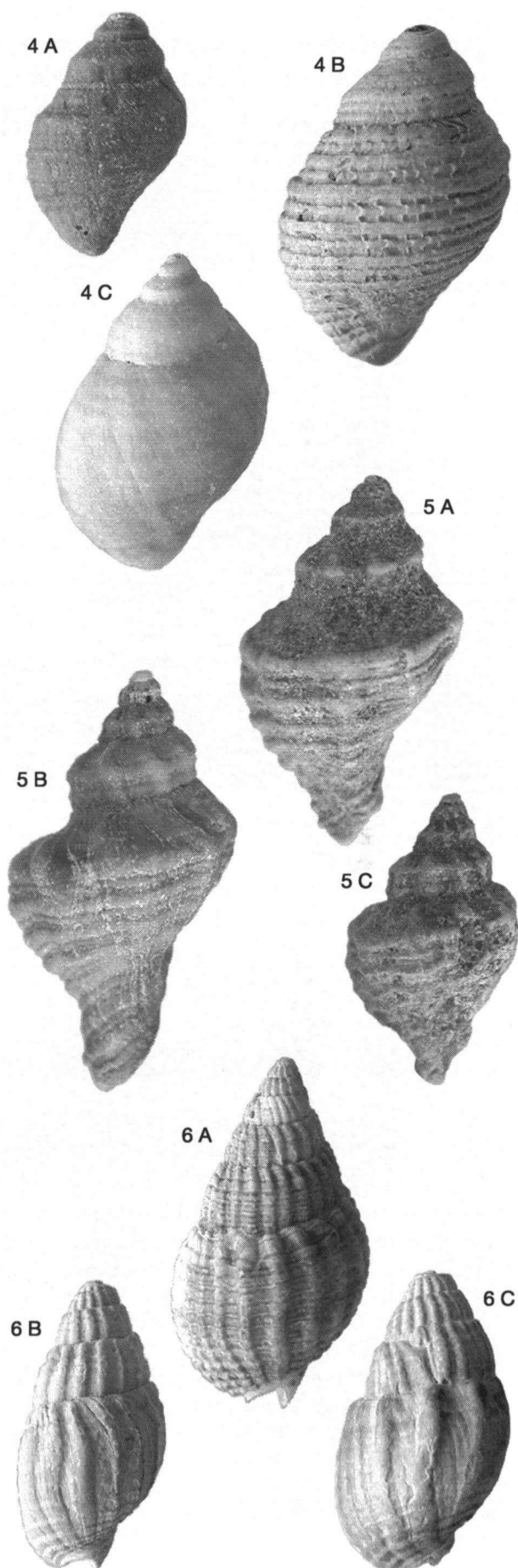

Bulldozers verdelen het zand over het strand.

schelpen (*Spisula subtruncata*) en Nonnetjes (*Macoma balthica*), alle vermoedelijk van holocene herkomst. Heel opvallend waren vooral de vele zwarte holocene Oesters (*Ostrea edulis*) (1), deels als fragmenten, maar ook als complete exemplaren. Ook lagen er regelmatig grote topfragmenten van de Noordkromp (*Arctica islandica*), die overigens op dit strand wel vaker aanspoelen en vermoedelijk van pliocene herkomst zijn.

De meeste vondsten van horentjes werden gedaan niet van de laagwaterlijn in, wat ik hiervoor alikruikbanken heb genoemd, vanwege de grote hoeveelheid recente Alikruiken die daarin te vinden zijn. De twee soorten horens waar de aandacht vooral naar uitging waren natuurlijk de pliocene/pleistocene horentjes *Potamidus tricinctus* (2) en *Epitonium greenlandicum* (3). De eerstgenoemde soort was iets algemener, in totaal zo'n elf grote fragmenten. Van de tweede genoemde soort vond ik in totaal slechts drie complete exemplaren. Ook deze soorten spoelen wel vaker aan op dit strand, maar de kans om ze te vinden is na een suppletie zeker groter. Na de suppletie van dit strandvak in de periode februari - maart 2000 werden ze hier in ieder geval veel gevonden. Er lagen ook redelijk veel Purperslakken, van de pleistocene vorm *Nucella lapillus vulgaris* tot de recente vorm *Nucella lapillus* (4). Ook twee pliocene (cf Red Crag) exemplaren (slank, dikschalig en met spiraalsculptuur) werden gevonden. De fossiele exemplaren zijn over het algemeen grijs tot grijsblauw, de recente exemplaren van wit tot oranje-achtig. Ook de pleistocene *Ocenebra erinaceus* - Stekelhoren (5) wordt hier wel vaker gevonden, maar ook voor deze soort geldt dat de trefkans na een suppletie groter is. Van de Fuikhorens noem ik de pliocene *Nassarius reticosus* en vooral de pleistocene/holocene *Nassarius reticulatus*, die massaal te vinden was (6). Ook de recente vorm was in flinke aantallen te vinden; overigens wordt deze soort zo wie zo algemener in het Nederlandse kustwater. Van de levende horentjes vielen vooral de vele exemplaren van de recente *Epitonium clathrus* - Gewone wenteltrap op; ik kan complete exemplaren altijd maar moeilijk laten liggen.

**Voorlopige soortenlijst strandsuppletie Onrustpolder (Noord-Beveland)
De Banjaard, winplaats Roompot Hompels, oktober-november 2008**

1) Slotfragment (groot) - 2) Bruin verkleurd - 3) Fragment (groot)

4) Doublet - 5) Waarvan 4 fragment (groot)

	19/10	25/10	01/11	Periode
Tweekleppigen				
<i>Mytilus edulis</i> - Mossel			1	Recent
<i>Ostrea edulis</i> - Oester	1	9	1	Pleistoceen / Holocene
<i>Astarte montagui</i> - Driehoekige astarte		1		Pliocene
<i>Cardites squamulosa ampla</i>			1	Pliocene
<i>Arctica islandica</i> - Noordkromp	1 ¹⁾	8 ¹⁾	3 ¹⁾	Pliocene / ?Pleistoceen
<i>Corbicula cf fluminalis</i> - Fossiele korfschelp		2	3	Pleistoceen
<i>Cerastoderma edule</i> - Kokkel		8 ²⁾	1 ²⁾	Holocene
<i>Cerastoderma glaucum</i> - Brakwaterkokkel			1	Holocene
<i>Venerupis decussata</i> - Geruite tapijtschelp			3	Pleistoceen / Holocene
<i>Macoma balthica</i> - Nonnetje		5	2	Holocene
<i>Macoma obliqua</i>			1	Pliocene
<i>Tellina</i> sp - Platschelp		1		Recent
<i>Donax vittatus</i> - Zaagje		2		Holocene
<i>Scrobicularia plana</i> - Platte slijkgaper			1	Recent
<i>Scrobicularia plana</i> - Platte slijkgaper			1	Holocene
<i>Ensis americanus</i> - Amerikaanse zwaardschede			4 ⁴⁾	Recent
<i>Macra stultorum cinerea</i> - Grote strandschelp			1	Recent

Van het weinige botmateriaal heb ik vier stukken meege-
nomen, drie daarvan (een stuk van een bekken, een wervel
en een gewrichtsvlak van een metatarsus) zien er niet echt
oud uit en zijn ook niet echt zwaar. Het vierde stuk echter
is zwaar gefossiliseerd, is 12 centimeter lang (zie foto hier-
boven) en is niet hol van binnen want klinkt overal nogal
massief. Aan beide uiteinden is sponsachtig botweefsel te
zien. Alhoewel de gewrichtsvlakken ontbreken, zou het een
onderdeel (ellepijp of spaakbeen) van een walvisachtige
kunnen zijn, in ieder geval is bekend dat op deze winplaats
wel eens Vroeg-Pleistoceen zeezoogdiermateriaal is opge-
vist of opgezogen (mond. meded. Bram Goetheer). Nader
onderzoek zal nog moeten uitwijzen wat het is.

*Bot van vermoedelijk een fossiele walvisachtige,
afmeting 120 mm.*

Besluit

Op zich was de kleine opkomst nog wel gunstig, omdat er
voor een grote groep wat aantallen betreft minder goede
vondstmogelijkheden waren voor de horentjes *Potamidus*
tricinctus en *Epitonium greenlandicum*. Daar staat tegen-
over dat op dit strand ook in de toekomst door getijdewer-
king en herverdeling nog wel leuke vondsten mogelijk zul-
len zijn. Een aantal soorten en fragmenten zal nog nader be-
keken en gedetermineerd moeten worden. Dan zal er later
dit jaar/begin volgend jaar ook een definitief soortenlijstje
voor eventuele geïnteresseerden beschikbaar zijn.

Dankwoord

Andries Jumelet (Rijkswaterstaat Zeeland) wil ik bedan-
ken voor alle geleverde informatie voorafgaand en tijdens
de suppleties en Lex Kattenwinkel voor het maken van de
foto's van de schelpen.

**Bert Wetsteyn, Muddy Watersstraat 58, 4337 WK
Middelburg, email bert.wetsteyn@rws.nl*

<i>Macra stultorum cinerea</i> - Grote strandschelp	1			Holoceen
<i>Macra stultorum pliston eerlandica</i> - Foss. Grote strandschelp	1		1	Pleistoceen
<i>Spisula elliptica</i> - Ovale strandschelp			1	Holoceen / Recent
<i>Spisula inequilatera</i>		1		Pliocene
<i>Spisula solida</i> - Stevige strandschelp		2	4	Holoceen
<i>Spisula subtruncata</i> - Halfgeknotte strandschelp		8		Holoceen
<i>Lutraria lutraria</i> - Otterschelp		1 ¹⁾		Recent
<i>Mya truncata truncata</i> - Afgeknotte gaper		1 ³⁾		Pleistoceen / Holoceen
Horens				
<i>Littorina</i> spp - Alikruik		11	11	Recent
? <i>Littorina</i> sp		1		Holoceen / Recent
<i>Crepidula fornicata</i> - Muiltje		4	1	Recent
<i>Turritella incrassata incrassata</i>		2 ³⁾	1 ³⁾	Pliocene
<i>Turritella tricarinata tricarinata</i>			2 ³⁾	Pliocene
<i>Potamides tricinctus</i>		6 ³⁾	5 ³⁾	Pliocene / Pleistoceen
<i>Epitonium clathrus</i> - Gewone wenteltrap	3	22	26	Recent
<i>Epitonium greenlandicum</i>		1	6 ⁵⁾	Pliocene / Pleistoceen
<i>Aporrhais scaldensis</i>			1	Pliocene
<i>Petalconchus glomeratus</i>			4	Pliocene
<i>Euspira catenata</i> - Gewone tepelhoren		2		Holoceen / Recent
<i>Euspira nitida</i> - Glanzende tepelhoren			1	Holoceen / Recent
<i>Nucella lapillus</i> - Purperslak		6	3	Recent
<i>Nucella lapillus vulgaris</i> - Purperslak		1	2	Pleistoceen
<i>Nucella lapillus</i> - Purperslak		1	1	Pliocene (cf Red Crag)
<i>Ocenebra erinaceus</i> - Stekelhoren			6	Pleistoceen
<i>Colus curtus</i>			1	Pliocene
<i>Neptunea despecta</i> - Gekielde noordhoren		3 ³⁾		Pleistoceen
<i>Neptunea angulata</i>			2	Pliocene
<i>Buccinum undatum</i> - Wulk	2	3	1	Holoceen
<i>Nassarius reticosus</i>			5	Pliocene
<i>Nassarius consociatus</i>		3	1	Pliocene / Pleistoceen
<i>Nassarius pygmaeus</i> - Kleine fuikhoren			1	Pleistoceen
<i>Nassarius reticulatus</i> - Gevlochten fuikhoren		6	10	Recent
<i>Nassarius reticulatus</i> - Gevlochten fuikhoren		6	18	Holoceen / Recent
<i>Nassarius reticulatus</i> - Gevlochten fuikhoren		19	12	Pleistoceen
? <i>Nassarius</i> sp		1		Fossiel
<i>Scaphella lamberti</i>			3	Pliocene
<i>Oenopota turricula</i> - Gewone trapgevel			4	Pliocene
Stoottanden				
<i>Dentalium</i> sp		1	2	?Pliocene / ?Pleistoceen
Zoogdieren				
Bot landzoogdier	1	1	1	?Holoceen / ?Recent
Bot ?zeezoogdier			1	Pleistoceen